

Леонтєва Т. С.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОВІДНИКИ ДИТЯЧОГО ВЕБ-КОНТЕНТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ УБЕЗПЕЧЕННЯ ДІТЕЙ ВІД ШКІДЛИВОГО ВПЛИВУ ІНТЕРНЕТУ

Стаття присвячена проблемі забезпечення дорослими доступу дітей до онлайн-середовища. Актуальність статті зумовлена поточними обставинами, які пов'язані із тим, щоби діти йшли нога в ногу з технологічним процесом створення і передачі даних, сучасними соціально-комунікаційними технологіями. Подібну актуальність підкреслюють умови війни та пандемії, в рамках яких необхідно надати дітям доступ до онлайн навчання.

Підкреслюється, що подібна ситуація призвела до виникнення факторів ризику, які впливатимуть як на здоров'я, так і на права дитина. Розглядаються такі фактори ризику, які ускладнюють можливості дитини перебувати у фарватері новітніх технологій. Особливу увагу звернуто на доволі широку диверсифікацію факторів ризику в контексті сучасного технологічного прогресу; така диверсифікація вимагає, щоби усі члени суспільства, починаючи від батьків, родичів і закінчуючи програмістами, спеціалістами із різних галузей знань і практиками, виробили технологію вдосконалення ознайомлення дітей з інтернет-контентом в ситуаціях, які ставлять під загрозу безпеку сім'ї загалом і окремої дитини зокрема. Висувається теза про необхідність намагань з боку дорослих забезпечити захист дітей в онлайн-середовищі через дії самих дорослих.

У контексті інтенсифікації процесів в онлайн-середовищі (незалежно від того, якими вони є – комунікаційними, соціальними, освітніми тощо) пропонується ввести до наукового обігу поняття «комунікаційний провідник дитячого веб-контенту», проаналізувати чинні комунікаційні принципи цієї інституції щодо сегменту захисту дітей в онлайн-середовищі та впливу цього середовища на дітей. Наголошується на тому, що безпечно та відповідальне використання дітьми інтернету багато в чому залежить від ступеня залученості комунікаційних провідників, від того, як вони налагоджують відкриті діалог і спілкування про труднощі, які виникають при ознайомленні дітей з контентом в інтернеті. Робиться наголос на необхідності вироблення комунікаційними провідниками дитячого веб-контенту конкретних вказівок щодо безпечного та корисного для розвитку особистості контенту в інтернеті. Бажаним для захисту дітей під час використання веб-контенту є контроль за цим контентом у вигляді своєрідної фільтрації веб-контенту.

Ключові слова: веб-контент, діти, захист дітей, інтернет, онлайн-середовище, провідник.

Постановка проблеми. Соціальні комунікації виступають певним результатом, являють собою певні наслідки акцентованої еволюції технологій, яка концентрується у контентах безперервно протягом тривалого часу, імпліцитно – в аспекті еволюції сфер інформаційних технологій, включаючи інтернет, розумовий розвиток, розвиток навчального процесу, ігор, дозвілля... Згадаємо українську дослідницю Вікторію Золяк, яка вперше в українському журналістикознавстві детально вивчила конвергенцію комунікаційного продукту. Вона пише: «Комунікаційна глобалізація – процес рухливого поширення комунікаційного продукту та обміну повідомленнями про події між регіонами країни, континентів, світу, що здійсню-

ється за допомогою супутникових, кабельних, комп'ютерних систем та комунікаційних засобів зв'язку. Формування систем глобальних комунікаційних потоків, участь у яких беруть різноманітні засоби масової комунікації, розвиток та вдосконалення комунікаційних технологій (та особливо Інтернету) призвели до створення нового комунікаційного простору, в якому всі сфери інтелектуальної діяльності максимально щільно переплелися та знаходяться у взаємозв'язку» [4, с. 5–6].

Все це також актуалізує серйозну проблему, з одного боку, адаптації прав дітей на здійснення соціально-комунікаційних процесів в інтернеті, а з іншого боку, еволюцію захисту дітей в онлайн-середовищі. Регулювання як таке враховує нові

реалії захисту дітей у цій проблемі і все більш присутнє як основа для прояву відносин між споживачем комунікаційних послуг в мережі та технологічними пропозиціями цих послуг.

І все ж, залежно від обставин, певні сумнівні акти та дії, характерні для невіртуальної взаємодії, можуть бути адаптовані до нового – мережевого – середовища перебування дітей. Маємо на увазі або типові, або специфічні чинники діяльності споживачів у сфері інтернет-технологій, які призводять до можливих *зловживань контентом* – йдеться про практично нові форми сумнівних актів в інтернеті, які розвиваються разом із загальною еволюцією технології в процесі, який, із соціально-комунікаційної точки зору, можна визнати цілком природним для дитячої аудиторії.

І дійсно, дедалі частіші взаємодії дітей з мережею в останній період (війна, пандемія, проведення процесу навчання онлайн тощо), участь дітей в соціальних мережах, які відбуваються у віртуальному середовищі, часто супроводжуються елементами сумнівного характеру – чи то з вищим, чи то з нижчим рівнями сумнівності, але все це наносить шкоду будь-яким проявам інтересу дітей в мережевому соціально-комунікаційному середовищі. Про це цікаво пишуть іспанські дослідники Антоніо Боубета, Сандра Ферейро, Патрісія Салгадо і Кармен Коуто в статті «Чинники проблематичного використання інтернету між підлітками» [8]. Автори публікацій особливу увагу звертають власне на соціальний характер масової комунікації, вважаючи, що соціальний фон, на якому здійснюється практика перебування дітей в онлайні, відіграє ключову роль в позитивному результаті мережевої практики дітей. І роль батьків у цьому процесі переоцінити складно. Тому приклад батьків як комунікаційний взірєць є важливим елементом зменшення проблематичності при використанні дітьми інтернету.

Українські дослідники Роман Гуревич, Михайло Козяр, Майя Кадемія та Надія Опушко у статті «Діти та інтернет: деякі проблеми і шляхи їх вирішення» зазначають, що «більшість дітей не володіють інформацією про те, як небезпечно користуватись Інтернетом й не мають сформованих навичок онлайн-культури». Йдеться власне про онлайн-культуру. А будь-який феномен культури, до якого долучаються новачки, потребує свого своєрідного «сталкера» – провідника, який мав би взяти дитину за руку і вести манівцями мережі. На цьому наголошують автори статті, пропонуючи батькам ставати такими провідниками: «І як у реальному світі батьки-провідники

дітей крізь складні повороти життя, так і в інтернеті обов'язок старшого покоління, навчити дітей протидіяти небезпеці» [3, с. 5].

Звідси випливає необхідність введення інституту дорослих людей, які могли б не стільки контролювати контент, що його створюють або споживають діти, перебуваючи в інтернеті, скільки скеровувати дітей на коректність і користь того вмісту повідомлень в мережі, які могли б сприяти власне аспектам еволюції сфер інформаційних технологій, включаючи інтернет, розумовий розвиток, розвиток навчального процесу, ігор, дозвілля... – про це ми писали у вступі. Можна було б говорити про те, що такими провідниками були б батьки, але відома ситуація із великою кількістю родин, яких знищила війна, із великими соціальними проблемами тисяч дітей, які залишились або без батьків, або без піклування батьків. Це ж стосується дошкільних установ, велика кількість яких розбомблена або не придатна до роботи з дітьми. Тому, не конкретизуючи наповнення феномену «комунікаційний провідник дитячого контенту», пропонуємо його для введення до наукового обігу із конкретизацією соціального наповнення у кожному конкретному випадку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід відзначити праці таких науковців, як Анатолій Безруков, Леся Біловус, Антоніо Боубета, Роман Гуревич, Вікторія Золяк, Майя Кадемія, Михайло Козяр, Кармен Коуто, Надія Опушко, Патрісія Салгадо, Тетяна Тіточка, Сандра Ферейро, Піраюз Чароенсукмонгко та інших дослідників. При цьому слід зауважити, що наукові розробки з проблеми захисту дітей від шкідливого контенту не зачіпають двох ключових аспектів убезпечення дітей:

а) проблема інституціоналізації комунікаційний порадників щодо перебування дітей в мережі (так званих комунікаційних провідників),

б) проблема систематизації шкідливого контенту.

Тобто, йдеться про те, що в наукових дослідженнях не розглядаються виклики оцінок шкідливого контенту в інтернеті і профілактики цього контенту. Подібна прогалина свідчить на користь актуальності обраної проблеми для висвітлення в межах нашої невеликої наукової розвідки.

Метою дослідження передбачено введення до наукового обігу поняття «комунікаційний провідник дитячого веб-контенту» як вагомого інструменту убезпечення дітей від шкідливого контенту в інтернеті.

Виклад основного матеріалу. Наявність певного інтелектуального тла є таким собі порадни-

ком у світі не технічних, а саме контентних особливостей функціонування мережі – тих самих, які мала на увазі дослідниця Вікторія Золяк. Контентне навантаження інтернету передбачає (поряд із незліченними перевагами) також і розширення сфери застосування вельми сумнівних прикладів, фактів, закликів та наративів; еволюція технологій, включаючи онлайн-середовище, містить контентні аргументи, які можуть вплинути на вразливість дітей, які більш схильні до віктимізації в ІТ-середовищі. Так, українська дослідниця Тетяна Тіточка вважає, що неповнолітня особа «як об'єкт віктимізації має такі специфічні риси як: 1) депривація самосвідомості... 2) відкладена сепарація... 3) схильність до фрустрації... 4) часткова ірраціональність мислення... 5) несформований комплекс моральних цінностей... 6) лабільна емоційна сфера...» [7, с. 228].

Маємо також загальну схильність дітей до контентів, які мають обіг в соціальному середовищі загалом, а особливо – до тих інформаційних викликів, які висуваються представниками близького дитині, знайомого цій дитині середовища. Йдеться про те, що дитина, по-перше, має своє коло спілкування, в якому вона почуває себе вільною і представникам якої вона довіряє, по-друге, це середовище має набагато менше кордонів, ніж середовище чуже, адже спільний знаменник інтересів робить це середовище контрверсійним: з одного боку, воно робить поведінку його учасників розкутою і відкритою, з іншого боку – тим небезпечнішим і складнішим бути існуючі (включно із прихованими) наявні чи потенційні конфлікти.

Звісно, що конфлікти можуть виникнути між дітьми і комунікаційними провідниками за умови цензурування комунікаційними провідниками тих контентів, які цікавлять дітей в інтернеті, за умови «придушення» контентних інтересів, а також задля уникнення численних інших типових перешкод для комп'ютерної злочинності в онлайн-середовищі. В соціально-комунікаційному контексті це може бути пов'язане з, наприклад, неусвідомленим ознайомленням чи (та) зберіганням, поширенням даних, які є сумнівними або відверто злочинними (заклики до переслідувань за певними ознаками, до вбивства, до суїциду, контент, який при оприлюдненні може завдати суттєвої суспільної шкоди тощо).

Слідуючи представленим вище гіпотезам щодо потреб комунікаційних провідників для дітей, зазначимо, що сьогодні діти менше хвилюються або ставлять менше запитань про те, що відбува-

ється з інформацією, яку вони публікують онлайн і хто має доступ до цієї інформації. Про це доволі переконливо писав тайландський дослідник дитячої зацікавленості масовою комунікацією Піраюз Чароенсукмонгкол. В опублікованому у 2018 році дослідженні «Вплив соціальних медіа на соціальне порівняння та заздрість у підлітків: моделююча роль батьків, які порівнюють дітей, і конкуренція в групі серед друзів» він, окрім цього, висловив цікаву думку про те, що практично будь-хто може стати активним учасником масової комунікації, сформувати думку, породити страх чи навіть створити помилкове відчуття безпеки. Інтернет – це простір для багатьох сумнівних і навіть жорстоких осіб і організацій, але безпосередньо соціальні мережі насправді можуть бути (автор вважає, що більшою мірою це стосується мереж Facebook чи Tik-Tok) ще більш ризикованими: немає впевненості в тому, що на сайтах соціальних мереж друзі друзів молодшої людини становлять більшу загрозу, але не будуть викриті [9].

Комунікаційні ризики перебування дітей в інтернеті полягають у тому, що діти можуть стати жертвами нечесності, шахрайства або прямих злочинів. Дійсно, завжди вартує говорити про права дитини, адже обмеження доступу до онлайн-середовища або інші дії, які обмежують свободу дитини, призведуть до порушення прав дитини на одержання будь-якого контенту, будь-якої інформації, права на освіту, права на розвиток власних інтелектуальних здібностей і права на свободу думки, розвивання свідомості. Ми наголошуємо на такій можливій ситуації, тому що важливо знайти баланс між захистом дитини від шкідливого контенту та правами цієї дитини.

Захист дітей від шкідливого онлайн-контенту не повинен обмежувати права цих дітей. Розширення можливостей дітей безпечно та для власних цілей самостійно використовувати будь-які масово-комунікаційні платформи включно із цифровими медіа вимагає не стільки керівництва з боку дорослих, скільки підтримку цих дорослих власне як «контентних провідників».

Будь-яка комунікаційна онлайн-практика є фундаментальною частиною сучасного суспільства. Діти та молодь повинні мати можливість впливати на процес прийняття рішень, які впливають на їхнє життя. В іншому випадку це призводить до неофіційного порушення прав дитини на формування власної думки, на свободу самовираження та вибору (наприклад, вибору тих самих платформ, на які варто звернути увагу в інтернеті).

Цифрове середовище переповнене можливостями застосування будь-якого контенту: інформаційного, ігрового, навчального, розважального; цифрове середовище дозволяє віртуально зустрічатися з друзями та розвивати власні цифрові навички. Завдяки цифровому середовищу діти мають можливість розвиватися фізично, розумово, емоційно та соціально. Контент, притаманний таким діям, дозволяє допомогти дітям навчитися жити в суспільстві – і насамперед в цифровому суспільстві, а воно швидко змінюється.

Досягнення дітьми виконання власних прав вимагає постійного захисту дітей від шкоди та ризику в онлайн-середовищі, а контентне наповнення цього онлайн-середовища вбачається нами як один із головних пріоритетів дорослих, батьків, шкільної адміністрації тощо – словом, представником будь-якого рівня провідника. Відносини щільно, з відкритими бесідами між дитиною та дорослими, з нормативною регламентацією контенту – це, беззаперечно, вкрай потрібні чинники захисту дітей від шкоди.

При цьому не треба забувати про те, що роль комунікаційного провідника є роллю лідера, роллю того, хто веде – при всіх можливих компромісах комунікаційний провідник є офлайнним чинником захисту від онлайн-небезпек, а тому роль комунікаційного провідника полягає у виробленні у дитини елементів належної комунікаційної поведінки по відношенню до себе та щодо інших учасників онлайн спільнот. Цифровізація впливає на здоров'я та благополуччя дітей: цей вплив треба враховувати, розуміючи, що запобігання або як мінімум пом'якшення потенційно шкідливих наслідків, які загрожують технології онлайн-комунікації дітей, може уникнути негативного впливу на здоров'я, формування ментальності, особистості та дозволити використання комунікаційних технологій, адаптованих до сучасних соціально-комунікаційних реалій.

Ще одне явище, з яким зіткнулися в соціальних мережах, називається кібербулінг, тобто переслідування в інтернеті. Український дослідник Анатолій Безруков, справедливо вважаючи, що кібербулінг є агресивним актом в принципі, наголошує на тому, що кібербулінг використовує різні форми *електронного* спілкування (соціальні мережі, чати, веб-сайти, SMS-повідомлення тощо), які містять навмисні комунікаційні погрози, неодноразові образи обраної жертви, а такими жертвами майже у всіх випадках є діти [1].

Кібербулінг робиться окремою особою або групою осіб та практикується через електронну

пошту, мобільні телефони, соціальні мережі, сайти обміну як текстовим (форуми, чати), так нетекстовим (фотографіями, месенджерами, онлайн-ігри) контентом. Маються на увазі акти насильства, і подібні акції робляться з метою погроз, залякування або простої образи дітей-жертв. Для прикладу: створюється фальшивий профіль, з нього надсилається повторюваний комплекс контентів образливих повідомлень, поширення необґрунтованих чуток, розміщення компрометуючих фотографій чи принизливих відео, створюється прецедент дуже жорстокої образи, чуток в межах цільової групи чи в соціальній мережі проти конкретної дитини тощо... Створюється можливість навмисного надсилання вірусного повідомлень образливого контенту. Комунікаційний провідник повинен попередити дитину про те, що переслідування дітей в інтернеті є особливо небезпечним, тому що воно має постійний, публічний характер і може мати місце в будь-який час – шкільний чи домашній, може залучати великі групи дітей, а його жертвам важко працювати з контентом, що надсилається зловмисниками.

Діти, підключившись до онлайн-середовища, можуть дуже легко стати ціллю для деяких зловмисників. Так само, як онлайн-ігри можуть дуже легко вплинути на різні життєві ситуації, які в кінцевому результаті можуть призвести до критичних наслідків для дітей, – наприклад, самогубства. І тут роль комунікаційних провідників є величезною: саме за ними залишається розробка та втілення у практику запобіжників залучення дітей до небезпечних контентних експериментів.

Українська дослідниця Тетяна Підгорна вважає, що причина, чому повинні діяти комунікаційні провідники якомога швидше, коли дізнаються про існування таких небезпек, полягає у потребі вжити захисних заходів та рекомендацій саме соціально-комунікаційного характеру. Вона пише: «під час застосування послуги батьківського контролю за доступом до ресурсів мережі Інтернет автоматично застосовується фільтрація контенту згідно категорій заборонених ресурсів: сайти з невідомим вмістом; сайти, через які поширюються віруси; фішинг; реклама та банери; наркотики; грубість, нецензурність, непристойність; припарковані домени; агресія, расизм, тероризм; проксі і анонімайзери; сайти для дорослих; алкоголь і тютюн; файлові архіви; чати і месенджери; форуми; соціальні мережі; дозвілля і розваги; війська і озброєння; екстремізм; платні сайти стільникових операторів; порнографія та секс; знайом-

ства; казино, лотереї, тоталізатори; електронна комерція; торенти і P2P-мережі» [6, с. 26].

Комунікаційному провідникові варто було б постійно нагадувати дитині, що будь-яка онлайн-діяльність залишає слід, дані можна відстежити – від власного профілю (створення, оновлення, наповнення контентом тощо) до будь-яких транзакцій. Звичайно, не треба лякати дітей, адже будь-які спроби посіяти страх відбивають у дитини бажання продовжувати власну масово-комунікаційну практику. Як зазначають таїландські дослідники Анушрі Тандом, Пуніт Каур, Амандір Дхір, Міла Мантумаки у своїй статті від 2020 року «Не виспалися через соцмережі? Дослідження проблеми зі сном через соціальні мережі та гігієни сну в соціальних мережах» [10], деякий час контент соціальних мереж, яким користуються діти, переважно стосувався власне неоднозначної, тривожної поведінки. Такий контент – найпопулярніший, оскільки візуально привабливий і легко перекладається до «рідної мови» інтересів дитини, до основ дитячої моралі. Саме завдяки такому контентові швидше досягається рівень реакції дитини, яку можна налякати: дитяча аудиторія реагує і сприймає контент максимально просто і відверто на своєму найнижчому рівні реакції, а комунікаційні канали виступають для нього найкращим можливим партнером-реагентом.

Принципово налякані діти-учасники мережі не можуть розвиватися з некоректними поглядами на те, що означає приватний простір і приватність взагалі. Для них це не так публічно чи, навпаки, не так повністю приховано, але комунікаційний провідник має попередити дитину про необхідність контролювати, якою інформацією вона ділиться з іншими учасниками мережі – особливо гостро постає проблема приватного контенту. Крім того, у контексті безпечного приватного контенту в онлайн-середовищі дітям необхідно подати цілу низку конкретних рекомендацій, адресованих безпосередньо цій дитині. Для початку комунікаційним провідникам слід довести до дитини елементарні поняття щодо контенту інтернет-безпеки. І не в межах шкільної програми, а власне в рамках створення та передавання індивідуального контенту. Тим самим можна буде відокремити суспільно значущий, так би мовити публічний контент, від контенту індивідуального, персонального, який зачіпає інтереси дитини як особистості.

Комунікаційні провідники зробили б дуже корисну справу для дітей, якби проінструктували їх щодо конфіденційності не інформації взагалі, а виключно особистих даних – при цьому ключову

увагу вартувало б звернути на ризики контентної взаємодії з невідомими особами. При цьому чинникові обов'язково слід включати до бесіди відверту інформацію про змістову діяльність дітей в Інтернеті – включно із безпекою пошуку чужого контенту – серфінгу.

Іншою корисною рекомендацією комунікаційного провідника були б стислі інструктажі щодо використання контентної фільтрації та заохочування дітей до використання контентного аналізу – співставлення того змісту, який дитина бачить в інтернеті, із вже відомими завдяки власному досвіду спілкування із дорослими фактами та нарративами. Рекомендується обговорити з дитиною правила відносно використання інтернету щодо контентних ризиків, наводячи або відомі, або вже зрозумілі дитині приклади: персональне переслідування, крадіжка персональних даних або спроби особистого фішингу.

Так, дійсно, слід враховуючи чинник часу: більшість молодих людей і дітей дуже приваблює інтернет, і вони можуть витрачати багато часу на серфінг або ігри – отже, комунікаційні провідники, звісно ж, можуть відключити їх, пропонуючи альтернативні вечірki у вільний час. І тут маємо ще одну проблему морально-етичного характеру. Йдеться про те, що комунікаційні провідники повинні були б хоча б іноді, а то й постійно оновлювати комп'ютери дитини, щоби програми, фільтри або системи захисту були функціональними. Однак вкрай важливу роль у цьому процесі відіграють елементи, пов'язані із правами дитини. Мабуть, за умов демократичного, а то й ліберального ставлення до дітей (українська дослідниця Ольга Мітчук вважає, що «ліберальний світогляд переконливо обґрунтовує отримання мас-медіа прибутку. Ліберальна теорія стверджує, що тільки вільна журналістика діє в рамках системи приватного підприємництва, що притаманно класичному лібералізму; а дасть змогу виконати завдання підвищення рівня освіти громадськості, повноцінного обслуговування політичної системи, захисту приватних цивільних свобод» [5, с. 192]) подібні акції слід проводити максимально коректно і відкрито.

Також знання комунікаційних провідників про дії дітей в інтернеті та про потенційні небезпеки, які там існують, звісно ж, зменшують ризик того, що діти приховують від когось і власні комунікаційні дії, і те, що ці дії призводять до негативних вражень, пережитих самими дітьми в інтернеті.

Комунікаційні провідники можуть заохотити дітей до відвертої розмови перед початком спіл-

кування зі своїми віртуальними друзями і звернути увагу на такий аспект контенту спілкування, який мав би відображати не віртуальний, а умовно реальний принцип спілкування.

Щодо сприйняття псевдо-реальності в інтернеті, то рівень такого сприйняття залежить від кожної окремої дитини – зокрема, від того, як швидко і адекватно до ситуації він може створювати власний чи обробляти інший контент. Діти часто проявляють себе в інтернеті як екстраверти, навіть якщо ця психологічна версія себе майже ніколи не є повною у живому житті, але подібний стан забезпечує специфічний підхід до контенту з боку дитини. Існування онлайн-профілів дітей на різних платформах створює простір для кількох дуже різних людей, які насправді виходять від однієї людини, – така ситуація може призвести до небезпеки для дітей, яка буде полягати в розмитості, а то й діаметральній протилежності тих контентів, які демонструють доволі банальну істину: більшість з тих дітей, хто був на «побаченні з незнайомцем» в інтернеті, розуміють різницю між тим контентом, який вони одержали, та тим, на який очкували.

Українська дослідниця Леся Біловус у статті «Електронний контент для дітей: теоретико-соціологічний аспект» (ми не приймаємо термін «електронний контент», але посилаємось на цю статтю тому, що там містяться цікаві спостереження автора) наголошує на декількох видах ключових соціальних функцій подібного контенту; серед цих функцій виділимо нормативну та інтегративну. Перша – очікування, друга – реалії. І коли нормативна та інтегративна функції контенту в інтернеті не співпадають, у дитини як у споживача може виникати лють, агресія. То ж має значення, чи відіграє комунікаційний посередник роль тлумача очікуваного дитиною контенту і того контенту, який дитина одержала [2].

Хороше знання комунікаційним провідником практики застосування технічних пристроїв, які працюють з інтернетом, передбачає більший контроль за дитячим контентом в інтернеті. Ми вважаємо, що комунікаційні провідники не повинні дозволяти технологіям визначати культуру невеличкого комунікаційного товариства (сім'я, колектив, випадкові товариства), а повинні були б радше інтегрувати її у веселий і здоровий контент, який мав би нести користь. Якщо розпочати навчати дітей правилам пошуку контенту за ключовими словами, то ці слова повинні бути зрозумілими дитині.

При цьому слід враховувати, що з процесом неабиякого розвитку суспільства характер соці-

ально-правових проблем набуває нових валентностей. Технічні засоби, за допомогою яких сучасна дитина насолоджується (часто – тільки на її переконання) контентом, мають, окрім переваг і відкриття нових можливостей, явно негативні чинники функціонування. Сучасні особливості використання інтернету дітьми стали як необхідністю, так і руйнівним засобом використання часу з потенційно негативними наслідками для фізичного, морального та психічного здоров'я дитини; це має комунікаційні та правові наслідки не лише для прав дитини, але й для її освіти, індивідуального соціального благополуччя. Розширення цього питання щодо захисту дитячого контенту в онлайн-середовищі приносить із собою нові ролі, що їх дорослі повинні взяти на себе, прийшовши на підтримку вразливих дитячих почуттів. Однією з цих ролей є профілактика шляхом особистої приватної комунікації з дитиною про правильний спосіб користування інтернетом при врахуванні того факту, що підготовка дітей до споживання вже в принципі недитячого контенту, який вони будуть використовувати в процесі спілкування, недостатня.

Ще одна роль комунікаційного провідника – максимально обмежити доступ дітей до різноманітних сайтів – наприклад, сексуального контенту. Так, дійсно, інтернет збагачує життя дітей і дає їм можливість покращити свої навички (і не тільки цифрові), а також спілкуватися, а на основі спілкування – грати та вчитися. Однак діти особливо вразливі до контенту, який несе в собі онлайн-загрози: кіберзалякування або неприйнятний вміст. Безпека дітей в інтернеті вимагає інтегрованого підходу до технологічної індустрії формування дитячого контенту взагалі.

Висновки і пропозиції. Інтернет кардинально змінив спосіб взаємодії дітей зі світом. Діти мають доступ до величезної кількості контентного наповнення мережі. Адекватне керівництво дитячими зацікавленостями контентом в інтернеті, окрім очевидних переваг, мало б здійснюватись за відсутності правильної інформації та коректного роз'яснення – це ті ризики, до яких діти особливо вразливі. В останнє десятиліття еволюція використання дітьми інтернету характеризується магістральним, ключовим напрямком, сутність якого вкладається в необхідність проявити максимум зусиль у захисті дітей від контентних онлайн-ризиків.

Для цього було запропоновано створити інститут комунікаційних провідників дитячого контенту в інтернеті. Безпечне та відповідальне вико-

ристання інтернету дітьми багато в чому залежить від ступеня залученості комунікаційних провідників, від того, як вони налагоджують відкриті діалог і спілкування про труднощі, які виникають при ознайомленні дітьми з контентом в інтернеті. Дітям потрібні, в першу чергу, конкретні вказівки від комунікаційних провідників щодо безпечного та корисного для розвитку особистості контенту в інтернеті. Бажаним для захисту дітей під час використання веб-контенту є контроль за цим контенту у вигляді своєрідної фільтрації веб-контенту та дорослого контролю.

Ще одна важлива проблема, яку породжує використання вже соціальних мереж, – захист персональних даних дитини. Повага до життя дитини, до її конфіденційності, захист персональних даних є двома важливими чинниками сучасного суспільства, які ґрунтуються на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Дитині треба розуміти, що будь-який контент, розміщений в інтернеті, залишатиметься доступним, швидше за все, назавжди. Дітям необхідно пояснити, який контент є персональними даними, коли цей контент можна або не можна передавати, які можуть виникати критичні

ситуації, та які наслідки можуть бути, якщо ми не дотримуємося правил захисту конфіденційної інформації.

На жаль, в Україні заходи захисту дітей в онлайн-середовищі та просування безпеки перебування дітей в інтернеті, а також веб-контенту лише частково розглядаються з точки зору різних законодавчих та організаційних документів, без логічного зв'язку не лише між ними, а й з реальною практикою. Цей факт створює перешкоди в оцінці впливу безпечного дитячого веб-контенту, у визначенні позитивної динаміки у сфері дитячих інтересів, впорядкування отриманих результатів тощо. Існуюча модель координації зусиль у сфері безпеки дітей в інтернеті (а, радше, її повна відсутність) є абсолютно неефективною, що зумовлює поверхневий підхід до проблеми. Попри те, що веб-контентом частково займаються педагоги і деякі батьки, відсутня тверда відданість державних органів впровадженню потужної системи забезпечення дітей від шкідливого веб-контенту. Тому діяльність комунікаційних провідників дитячого веб-контенту є вельми корисною, а тому подальші дослідницькі кроки розробки цієї проблеми нам видаються перспективними.

Список літератури:

1. Безруков А. Медіавиклики сучасності: мультидискурсивність кібербулінгу як специфічного вияву комунікативної активності у диджиталізованому суспільстві. Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації. Матеріали III Міжнародної наукової конференції. Хмельницький, 13 травня 2022 року. Вінниця, Європейська наукова платформа, 2022. 602. С. 353–355.
2. Біловус Л. І. Електронний контент для дітей: теоретико-соціологічний аспект. Вісник Харківського національного університету імені В. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації». 2021. № 17.
3. Гуревич Р., Козяр М., Кадемія М., Опущко Н. Діти та інтернет: деякі проблеми і шляхи їх вирішення. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Випуск 54. Вінниця. 2019. С. 5–9.
4. Золяк В. Контентна конвергенція у системі сучасних засобів масової комунікації: Монографія. Рівне: О. Зень. 2020. 192 с.
5. Мітчук О. Вплив концепцій Томаса Джефферсона на розвиток української ліберальної журналістики / О. А. Мітчук // Наукові записки Інституту журналістики. Київ, 2014. Т. 56. С. 199–204, с. 192.
6. Підгорна Т. Про безпечне особистісне інформаційне середовище учня. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2016. С. 21–28. С. 26.
7. Тіточка І. Специфічні риси неповнолітніх осіб як об'єктів віктимізації в Україні. Право і суспільство. 2022. № 5. С. 228 (224–228).
8. Boubeta AR, Ferreiro SG, Salgado PG, Couto CB (2015). Variables related with problematic internet use among adolescents. *Health and Addictions*. 15(1). P. 25–38.
9. Charoensukmongkol Peerayuth. The Impact of Social Media on Social Comparison and Envy in Teenagers: The Moderating Role of the Parent Comparing Children and In-group Competition among Friends. *Journal of Child and Family Studies*. 2018. № 27. P. 69–79.
10. Tandon A., Kaur P., Dhir A., Mäntymäki M. Sleepless due to social media? Investigating problematic sleep due to social media and social media sleep hygiene *Comput. Hum. Behav.* 113. July 2020.

Leonteva T. S. COMMUNICATION GUIDES FOR CHILDREN'S WEB CONTENT AS A TOOL TO PROTECT CHILDREN FROM THE HARMFUL EFFECTS OF THE INTERNET

The article is devoted to the problem of providing adults with children's access to the online environment. The relevance of the article is determined by the current circumstances, which are connected with the fact that children keep pace with the technological process of data creation and transmission, modern social and communication technologies. Similar relevance is emphasized by the conditions of war and pandemic, in which it is necessary to provide children with access to online education.

It is emphasized that such a situation has led to the emergence of risk factors that will affect both health and the right child. The following risk factors are considered, which complicate the children's ability to be in the fairway of the latest technologies. Particular attention is paid to the rather wide diversification of risk factors in the context of modern technological progress; such diversification requires that all members of society, starting from parents, relatives and ending with programmers, specialists from various fields of knowledge and practitioners, develop technology for improving children's familiarization with Internet content in situations that endanger the safety of the family in general and an individual child in particular. The thesis is put forward about the need for efforts on the part of adults to ensure the protection of children in the online environment through the actions of adults themselves.

In the context of the intensification of processes (regardless of what they are – communication, social, educational, etc.) in the online environment, it is proposed to introduce the concept of „communication conductor of children's web content« into scientific circulation, to analyze the current communication principles of this institution regarding the segment of child protection in online environment and the impact of this environment on children. It is emphasized that the safe and responsible use of the Internet by children largely depends on the degree of involvement of communication leaders, on how they establish an open dialogue and communication about the difficulties that arise when children are introduced to content on the Internet. Emphasis is placed on the need for communication leaders of children's web content to develop specific instructions regarding safe and useful content on the Internet for personality development. Controlling this content in the form of a kind of web content filtering is desirable for the protection of children when using web content.

Key words: *children, child protection, guide, Internet, online environment, web content.*